

Historisch Genootschap

„Oud Soetermeer”

" O U D S O E T E R M E E R "

Kwartaalblad van de vereniging

Historisch Genootschap Oud Soetermeer

2e jaargang no. 10 oktober 1984

Opgericht 12 januari 1949.

Dagelijks bestuur Historisch Genootschap:

H.J. Oskam, Van Ostadestraat 1	voorzitter tel. 16.41.00
A. van Noort, Mauritsstraat 8	secretaris tel. 16.35.59
A.C. Switzar, Voorhamstraat 41	tel. 31.29.07
	penningmeesters
P.v.d. Dool, Dunantstraat 315	tel. 16.47.73
R. Grootveld, Redelaan 54	archivaris tel. 41.90.12

Bestuur Archeologische Werkgroep:

G.C. Dullaart, Savelsbos 14	voorzitter tel. 51.78.60
D. v.d. Kolk, Coornherthove 32	secretaris tel. 21.18.08
mv. A. v. Vulpen-Roos, P.C. Hoofstraat 22	penningmeester tel. 16.48.72

Redactie:

A. van Noort, Mauritsstraat 8	tel. 16.35.59
T. Schmidt, Stationsstraat 66	tel. 16.69.55
J. Stoffer, Voorhamstraat 38	tel. 31.14.79

Uitnodiging

tot bijwoning van de
najaarsvergadering op dinsdag 16 oktober 1984 in de be-
nedenzaal van de Morgensterkerk aan de Nassaulaan.

A G E N D A

1. Opening.
2. Notulen van de voorjaarsvergadering op 3 mei 1984 (zie hiervoor ons kwartaalblad van juli).
3. Ingekomen stukken en mededelingen.
4. Herdruk Zoetermeers Woordenboek.
5. Verslag Kascontrolecommissie.
6. Begroting 1985.
7. Activiteiten A.W.Z.
8. Aanwinsten.

P A U Z E

9. Lezing met dia's door de heer Van Adrichem te Honselersdijk over het onderwerp:
"De ontwikkeling van de tuinbouw vanaf de pre-historie".
10. Sluiting door de voorzitter.

Steun uw vereniging; kom in grote getale!!!!

A A N V A N G 20.00 uur

De "BOSSEN" - geslachten.

Naar aanleiding van het artikel "ver(g)leden in het heden" van P. van Waay (kwartaalblad II/9) wens ik toch de vrijheid te nemen een paar kanttekeningen te maken.

Zie pag. 46, regel 3 ".....immers de vroege "Bos-sen" bivakkeerden er al in 1616". Er zijn in Zoetermeer meerdere families of beter gezegd geslachten woonachtig geweest die echter niets met elkander te maken hebben. Zelf ben ik een afstammeling van Aart Jansz. Bos die in 1689 met zijn moeder "met attestatie uit Harmelen" (vide lidmaatregister Ned. Herv. kerk Zoetermeer) zich te Zoetermeer vestigden. Aart Jansz. huurde m.i.v. 1.1.1690 het 5e kavel van de Driemanspolder van de Heer van Heeswijk-Dinther, oud-burgesmeester van 's-Gravenhage.

Dit is de stamvader van vele schepenen, armmeesters, leden van het (Driemans)polderbestuur, leden van de vierschaar en van de 19e en 20 eeuwse burgesmeesters. De door de auteur genoemde schepen Cornelis Aartsz. Bos is een kleinzoon van de hierboven genoemde Aart Jansz. Bos.

Mijn gegevens over mijn voorouders lopen momenteel terug tot ca. 1500, als ene Jacob Bos in de omgeving van Harmelen geboren moet zijn. Een zijtak van dit geslacht Bos heeft uitgebreide bezittingen gehad in de Tielerwaard. Pieter Bos, een zoon van de al eerder genoemde Aart Jansz. Bos, huwde met een "Bosje" uit de Tielerwaard. Een andere zoon, Johannes Bos, had een zoon die procureur was van Nootdorp en Stompwijk. Zelf was die zoon, Melchior, notaris te Voorburg. Hij treedt ook vaak naar voren in de rechterlijke archieven van Zoetermeer. Zijn vader kocht in 1749 de Zoetermeerse herberg "De Roode Leeuw", het huidige parochiehuus van de R.K.-kerk in de Dorpsstraat. Over deze herberg hoop ik u in de toekomst nog copij voor een aardig artikel in ons kwartaalblad te kunnen doen toekomen. Ik zou het op prijs stellen als dit schrijven ') gepubliceerd kan worden in de hoop dat één of meer leden mij nog meer gegevens over "mijn" Bossen kan verstrekken.

') zie elders in dit nummer.

De stichting krijgt deze genealogie in ieder ge-
van voor haar archief.

Met vriendelijke groeten,

A.H. Bos,
van Zeggelenlaan 152
Den Haag.

o+o+o+o

Wie lost het raadsel op
Van de Goudse pijpekop?

Naar aanleiding van een vondst aan de Voorweg in Zoetermeer, wil ik u vragen of het mogelijk is de volgende vraag in het kwartaalblad van de vereniging op te nemen om zo mogelijk, met hulp van anderen, antwoord hierop te verkrijgen.

Onlangs werd aan het begin van de Voorweg, hoek J.L. van Rijweg, een Goudse pijpekop gevonden (hielmerk: een gekroonde 65) met op de kop in schuinschrift met potlood de initialen L.B. geschreven.

Zijn er Zoetermeeders die weten of vermoeden welke naam achter deze initialen van waarschijnlijk de vroegere bewoner van één van de afgebroken huizen schuilt gaat?

Ik zou het zeer op prijs stellen een reactie van u te ontvangen.

Hoogachtend,

L. van Duuren,
Zalkerbos 116
2716 KE Zoetermeer.

BELANGRIJK NIEUWS!!

Er is nog een aantal leden, dat tot op dit moment hun contributie over het jaar 1984 nog niet heeft voldaan. Op verzoek van de penningmeester, dhr. Swit-
zar, herinneren wij u nogmaals hieraan. Mede in ver-
band met het opstellen van de begroting zien wij uw
storting op korte termijn tegemoet.

Het bestuur.

VAN HERBERG TOT PAROCHIEHUIS.

De geschiedenis van de voormalige Zoetermeerse herberg
De Roode/Gouden Leeuw, 17e - 20e eeuw.

Deel 1.

Tijdens het raadplegen van de Zoetermeerse archiva-
lia in verband met een genealogisch onderzoek naar
mijn voorouders, de familie Bos, bleek dat een broer
van een directe voorvader van mij in 1749 de herberg
De Roode Leeuw kocht.

Gedurende het onderzoek bleef de herberg telkens
opduiken en dat wekte mijn interesse.

Hieronder volgt het eerste deel van de geschiedenis
van de herberg. Dit deel beschrijft de periode 1690 -
1806. Op een later tijdstip hoop ik de gegevens over
de periode vóór 1690 en ná 1806 te kunnen laten publi-
cieren.

Ik heb bewust gekozen voor een vormgeving die uit-
gaat van een chronologische opsomming van de door mij
gevonden gegevens. Het gaat mij er namelijk niet zo-
zeer om een "verhaal" te schrijven, maar veeleer het
in de openbaarheid brengen van een stuk historie met
alle, voor zover gevonden, feiten. Slechts in een en-
kel geval heb ik het nodig geoordeeld om enige achter-
grond informatie te verstrekken omdat daardoor de fei-
ten begrijpelijker worden.

- 29.12.1690 Pieter Gerritsz Wol verkoopt de herberg
voor 650 gld aan Ary van der Burgh.
31.01.1691 Ary Verburgh (van der Burgh?), tapper in
de Roode Leeuw, 1)
28.06.1691 Idem
30.06.1692 Idem
30.06.1693 Idem
01.07.1693 Pieter Gerritsz Wol krijgt de herberg weer
in bezit omdat Ary van der Burgh niet aan
zijn financiële verplichtingen kan voldoen.
29.06.1694 Pieter Gerritsz Wol verkoopt de herberg
voor 900 gld aan Willem Willemsz Westhoek

1) Tapper: dit is de persoon die daadwerkelijk "tapt"
in de herberg, de waard of de kastelein dus. In een
aantal gevallen is de tapper tevens eigenaar, in een
aantal andere gevallen is hij de zetbaas, dus de per-
soon die voor de eigenaar de zaak beheert.

- en Cornelis Cornelisz Somer. Willen Willemsz Westhoek laat hiervoor door schout en schepenen een schuldbrief opmaken.
- 04.07.1695 Willem Willemsz Westhoek en Cornelis Cornelisz Somer verkopen de herberg voor 740 gld aan Dominicus Doessen, schout van Zoetermeer 2).
- De onderhandse transactie heeft reeds op 05.04.1695 op een openbare veiling te Zegwaard plaatsgevonden. Dit is drie maanden vóór het verlopen van de schuldbrief. Blijkbaar zagen de eigenaren dat ze toch niet aan de aflossing van de schuldbrief konden voldoen en hebben ze toen maar besloten om de herberg te laten veilen.
- 28.06.1696 Dirk Jansz Westerveld, tapper.
- 28.06.1697 Pieter Jansz Pell, tapper, schepen van Zoetermeer. In het jaar daarvoor is hij nog tapper in de eveneens Zoetermeerse herberg Het Rijnlandsch Wapen, maar na 1696 komt die herberg niet meer in de annalen voor.
- 30.06.1698 Idem.
- 29.07.1699 Idem.
- 27.06.1700 Idem.
- 29.07.1701 Idem.
- 28.06.1702 Idem.
- ? .06.1703 Idem
- 28.06.1706 Jaccb Mees Valkenburg, tapper.
- 20.06.1707 Idem.
- 22.06.1708 Jacob Mees Valkenburg leent 600 gld van zijn broer Bruyn Mees Valkenburg om daarmee de herberg te kunnen kopen.
- 17.07.1709 Adriaen Hensbroek, tapper.

2) Reeds in de 15e eeuw is het niet ongebruikelijk dat stads- of dorpsbestuurders er toe overgaan om het beroep van herbergier uit te oefenen (o.a. te Leiden, Voorschoten en Middelburg). Aan de andere kant zijn er ook steden waar de combinatie gezagsdrager-herbergier verboden is (o.a. te Hulst). Dit wordt verboden om zodoende bij voorbeeld in geval van onenigheid over de rekening van de verteringen de objectiviteit van de gezagsdragers te waarborgen.

- 15.11.1709 Adriaen Hensbroek koopt de herberg (huys ende erve, paarde en koeye stallinge, dorschvloer, wagenhuys, barg en boomgaard) voor 1300 gld van Sibilla Jansd. van Gogswaard, weduwe van Jacob Mees Valkenburg.
- 26.06.1710 Adriaen Hensbroek, tapper.
- 26.06.1711 Idem, voor het eerst wordt de herberg ook genoemd als "regthuys" van Zoetermeer. Dat houdt in dat als schout en schepenen in functie bijeen moeten komen dit normaliter in de herberg gebeurt.
- 20.11.1711 Mr. Allard van der Duyn, schout van Zoetermeer, Willem van der Meer en Abraham Molenaar staan borg voor een bedrag van 200 gld dat Adriaen Hensbroek iemand verschuldigd is.
- 24.06.1712 Adriaen Hensbroek, tapper.
- 25.06.1713 Idem.
- 08.08.1714 Adriaen Hensbroek verkoopt de herberg op een openbare veilig te Zegwaard voor 1500 gld aan Bruyn Mees Valkenburg en Leyntje Michelsd. van Doorn, echtelieden. De kopers laten hiervoor door schout en schepenen van Zoetermeer een schuldbrief opmaken.
- 01.11.1714 Huybert van Til, tapper.
- 26.06.1715 Idem. De herberg blijkt nu ook een kolfbaan te hebben. 3).

In het begin van de 18e eeuw zien we bij herbergen de eerste kolfbanen verschijnen. Het gaat hier om sterk ingekorte maliebanen, waar het met name in de 17e eeuw in Holland zo populaire golfspel gespeeld wordt. Deze kolfbanen zijn zo'n 18-24 m lang, voorzien van houten schotten, rabatten (overhellende randen) aan beide einden en twee palen op het aldus ontstane strijdpark. Op de eerste prenten uit de 18e eeuw waar-

3) Reeds op 26.01.1625 was het kolfen, klootschieten e.d. op de openbare wegen te Zoetermeer en Zegwaard door door de baljuw van Rijnland verboden. Ik neem derhalve aan dat er reeds vóór 1715 een al dan niet overdekte kolfbaan is geweest in deze dorpen, maar hierover is mij (nog) niets bekend.

op kolfbanen staan afgebeeld ziet men nog spelers met hun voor dit doel oude en vrijwel ongeschikte golfge-reedschap spelen, maar al gauw worden de ballen groter en de klikken (stokken) zwaarder en past het materi-aal zich aan bij de voor deze mini-versie van het golf vereiste precisietechniek.

- 29.07.1716 Huybert van Til, tapper.
 30.07.1717 Idem.
 28.06.1718 Idem.
 27.06.1719 Hermeyntje van Munster, weduwe van Huybert van Til, tapster 4).
 12.09.1723. Idem.
 05.10.1724 Bartholomeus van der Linden koopt de her-berg voor 750 gld van Leyntje Michelsd. van Doorn, weduwe van Bruyn Mees Valkenburg.
 23.05.1726 Jacob du Mée, ambachtsheer van Zoetermeer, verkoopt voor 100 gld een belendend stuk land aan Bartholomeus van der Linden 5)
 08.11.1727 Bartholomeus van der Linden laat bij schout en schepenen van Zoetermeer een schuldbrief opmaken waarin hij bekend 300 gld schuldig te zijn aan Corstiaan van der Post, wijnkoopman te Delft, wegens gele-verde doch niet betaalde okshoofden wijn.
 27.11.1728 Leendert van der Geest koopt de herberg voor 1700 gld uit de nalatenschap van Bar-tholomeus van der Linden en Geertruy van der Weyden, echtelieden.
 ? .? .1733 In dit jaar wordt de jaarlijkse verponding van de herberg vastgesteld op 5 gld.

4) Een vrouw als waardin is geen vreemde zaak. In het Amsterdamse Keurboek van ca. 1500 wordt het vrouwen verboden om "koopmanschap" te doen, maar er wordt een uitzondering gemaakt voor vrouwen die "drapenieren of herberge houden".

5) Een bijzondere conditie is dat de verkoper of zijn opvolgers te allen tijde het recht hebben om op dit stuk land "een hooiberg te plaatsen". Deze voorwaarde keert in het vervolg telkens terug als de herberg in andere handen overgaat. Of er ooit daadwerkelijk van dit recht gebruik is gemaakt is mij niet bekend.

- ? .10.1745 Cornelis van Aalst, ambachtsheer van Zoetermeer, besluit om de herberg aan te wijzen als de plaats waar de Zoetermeerse waag gehouden moet worden.
- 23.05.1747 Adriaen Rottermont, secretaris van Zoetermeer en curator van de nalatenschap van Magdalena van der Voort, weduwe van Leendert van der Geest, verkoopt de herberg voor 940 gld aan de weduwe van Symon van Oosten uit Delft, die later hertrouwt met Anthony Sypestein.

Wordt vervolgd.

De voormalige herberg "De Gouden Leeuw"

Schrijver dezes zou gaarne in contact treden met mensen die over informatie beschikken over de voormalige Zoetermeerse herberg De Gouden Leeuw, het tegenwoordige R.K.parochiehuis in de Dorpsstraat.

Gedacht wordt aan alle mogelijke informatie, zoals festiviteiten die daar hebben plaats gevonden, foto's, rekeningen van voormalige leveranciers, anecdote's etc. Het is schrijver dezes bekend dat de herberg in ieder geval van 1690 tot en met 1942 als zodanig in gebruik is geweest. Daarvóór zijn de archivalia nog niet bestudeerd en daarna is het overgegaan in handen van de R.K. parochie van Zoetermeer.

A.H. Bos,
van Zeggelenlaan 152
2524 AV Den Haag.

Van gevelsteen en uithangbord tot huisnummer.

Vroeger kon het grootste deel van de bevolking niet lezen en het had daarom weinig zin om een huis aan te duiden met een geschreven naam of met een nummer, zoals nu gebruikelijk is. Om nu toch een huis of herberg aan te kunnen duiden werd in de voorgevel van het pand een gevelsteen met een bepaalde afbeelding ingemetseld of werd er een uithangbord met een afbeelding bevestigd. De afbeeldingen waren veelal eenvoudig van aard en moesten vooral duidelijk zijn. Voorzag men een pand van

een gevelsteen met een rode zwaan, dan werd het betrokken huis De Rode Zwaan. Hing men aan de gevel een uithangbord met een gulden adelaar er op, dan heette het huis De Gulden Adelaar. Zo zou een schoenmaker zijn huis In de Zwarte Laars kunnen noemen. De gevelsteen of het uithangbord gaf dan ook de aard van zijn winkel aan.

Gezegden die aan het uithangbord zijn ontleend zijn o.a. daar hangt de schaar uit, d.w.z. het is er zeer duur, men wordt er gesneden en: mijn arm is geen uithangbord, als iemand iets dat hem toegestoken wordt niet snel genoeg aanneemt.

Oude bekende namen in Zoetermeer zijn b.v. café De Jonge Prins, korenmolen De Hoop en het huis te Palenstein. De naam stein duidt op een gebouw dat van baksteen was opgetrokken, terwijl de andere huizen van het dorp nog veel van hout, stro en leem werden getimmerd.

Zo had dan bijna ieder huis een naam, die zich met de wisseling van de eigenaren en het verschil in hun beroep of smaak nog al eens wijzigde. Had een huis geen naam dan werd de ligging beschreven door de namen van de toenmalige bureu te vermelden. Maar niet alleen dat het huis naar de afbeelding werd genoemd, ook de bewoners ontvingen die naam en gingen vervolgens de naam als familienaam voeren. Zo stamt de in Noord-Holland veel voorkomende familienaam Zwaan van een herberg De Zwaan in De Klomp tussen Veenendaal en Ederveen. Bij verhuizingen naar een ander huis met een andere naam, kon men van naam verwisselen. Iets dat ook voorkwam bij boerenfamilies, die naar een andere boerderij gingen. Maar in enkele gevallen was de naam van de bewoner "sterker" dan de bestaande naam, en kreeg het huis de naam van de nieuwe bewoners. Dit gold ook voor herbergen, molens e.d.

Naarmate het kunnen lezen onder de bevolking toenam verschenen er ook gevelstenen en uithangborden met geschreven namen. Ook konden zij een opschrift of een rijmpje bevatten.

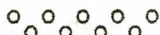
Tijdens de franse overheersing werden de gevelstenen en uithangborden die de huizen van elkaar onderscheiden vervangen door een huisnummering. Men verdeelde een plaats afhankelijk van de grootte in een aantal wijken en de daarin staande huizen werden doorlopend genummerd.

Een huisnummer dat onder Napoleon zou zijn uitgegeven is wel het bekende no. 4711 uit de stad Keulen. In het pand aan de Glockengasse no. 4711 was de Kölnisch Wasserfabrik gevestigd, dewelke het Kölnisch Wasser (het water van Keulen) vervaardigde. De handige eigenaar nam dit huisnummer op in een frans etiket en het werd de wereld ingezonden als "Eau de Cologne" no. 4711.

De wijksnummering werd in 1897 vervangen door een huisnummering per straat, welke tot op heden grotendeels onveranderd is gehandhaafd. Vooral na 1900 gingen men de gevelsteen en het uithangbord weer aanbrengen, maar nu als versierend element, ook in aardewerk, eterniet en in hout, maar de benaming is gebleven.

Tijdens een wandeling moet u daar maar eens op letten, vooral als u door de Dorpsstraat gaat. Oude gevelstenen met afbeeldingen die tevens de naam van het huis inhouden zijn mij niet bekend. Mogelijk waren zij er ook niet daar de lokale bevolking zo ook wel wist "wie wat waar" was. Wel kan men er enige aardige uithangborden vinden, o.a. met "oude namen". Bijvoorbeeld die van het "Vergulde Speculaasje" van brood- en banketbakkerij A.H. Pieterse (sinds 1835) Dorpsstraat 31. Verder vinden wij er nog het historische café "de Jonge Prins" en de drogisterij "Het Gouden Kruis" op no. 155. Maar gaat uzelf maar eens kijken.

I.C.Rauws.

Uithangtekens.

Een ieder kent wel de schreeuwende gevelreclames, zoals lichtbakken, neonletters enz. van firma- en artikelnamen in de winkelstraten. De een nog groter en feller dan de andere. Mooi of niet, toch is hier een lange historie aan vooraf gegaan. Daar een gevelsteen pas opvalt als men er pal voorstaat en men dan ook nog omhoog moet kijken brachten de neringdoenden uithangborden en uithangtekens aan hun gevels aan, zodat deze reeds van verre opvielen. Het doel was en is om de aandacht te trekken.

In de oudheid hingen de Romeinen b.v. aan de wijnhuizen een groene krans van wingerdbladeren. Later werd die krans vervaardigd van hout of ijzer, wat tot in de 17e eeuw een vast gebruik was.

Verder koos iedere ambachtsman zijn uithangteken waaraan men zijn beroep kon herkennen. De schoenmaker een leest of een laars, de kleermaker een schaar, de barbier het scheerbekken, de apotheker de vizel, de koakbakker een olifant, krakeling of een bijenkorf en de slager een ossekop.

Ook in onze Dorpsstraat zijn nog wel voorbeelden hiervan te vinden. Zo heeft zuivelhandel A.C.Arkesteijn op no, 52 een uithangbord waarop een melkfles staat afgebeeld en heeft drogisterij Het Gouden Kruis boven de winkeldeur een "Moriaan". Een moriaan is een gaper met een tulband op het hoofd. Heeft hij dit niet dan is het een gewone gaper. Een gouden gaper is een houten beeld (tegenwoordig kunststof) met een gapende mond en vaak met uitgestoken tong, met of zonder pil, dat voor winkels van drogisten als uithangteken geplaatst is.

Een heel mooi voorbeeld van een gevelsteen en een uithangteken was dat van de firma Boon aan de Schinkelweg. Daar hing onder de gevelsteen met de tekst "A. Boon in Graanen 1895" aan de hijsbalk een met cement gevulde meelzak.

I.C.Rauws.

+ + + +
+ + + +

Ook nu weer zeggen wij de heer Rauws hartelijk dank voor zijn bijdrage aan dit nummer.

De redaktie.

+ + + +
o o o o

Ledenbestand.

Na het verschijnen van het juli-nummer mochten wij onderstaande nieuwe leden inschrijven. Van harte welkom!!!

R. Bavelaar,
J.M. Stoutjesdijk,
J. van der Leeden,

Barentszrede 46
Shakespearezijde 43
Pr. Julianastraat 8 b
Rotterdam

mv. C.C. van der Vlist-Peeters, van Lodensteinstr. 37
Helaas zegden drie leden hun lidmaatschap op, waarvan twee wegens verhuizing naar elders. De "netto-winst" in 't afgelopen kwartaal dus één lid. Hopelijk volgende keer beter!!!!

A. van Noort.

Akte uit 1782 van verheffing van een leen van Joan Baron d'Osij.

+ + +0+ + +

De Osij's waren ambachtsheer van Zegwaardt en eigenaars van Palenstein sinds 1750. Het bouwwerk met deze naam was toen een flink boerenhuis, gelegen naast de Remonstrantse kerk met zijn mooie trapgevel.

Bakker en Van Olphen vermelden in 1799 in hun boek als toenmalige eigenaar van Palenstein C.B. Osij, heer van Zegwaardt.

Dit latere buiten was het na 1791 nieuw gebouwde "Huis te Palensteyn", waarvan nu alleen nog de gevelsteen resteert. Het droeg ook de naam "Het Rozenhof" en werd door de dorpsbewoners "De Plaats" genoemd.

Naar gegevens van de heer J. van Os, werd het in 1862 nog bewoond door baron Osij en zijn dochter freule Charlotte en later door het beheerdersechtpaar Roeleveen.

Achter het gebouw met zo'n vierentwintig kamers en zalen lagen over de vaart plantsoenen en een waterpartij met vijf bruggen. Men vond er ook een "wijnberg", een goudvissenvijver, een zogeheten Engelse bank, een badhuis en een ijscel. Achter dit geheel stonden prachtige bomen tot diep in de Palensteynse polder.

Bovengenoemd boek spreekt ook van "een leenhof van het Huis Palensteyn, waaraan verscheidenen leenen zowel op Zoetermeer als te Zegwaardt, Leiden, Hazerswoude, Zevenhuizen, Hillegersberg en Berkel verknocht (d.w.z. verbonden of verplicht) waren".

Deze leenhof bestond toen uit een stadhouder, twee leenmannen, een griffier en een kamerbewaarder.

Stadhouder was hier degene, die namens de leenheer de lenen in ontvangst nam. De griffier hield de eigenaarslijsten van de leenhof bij, met vermelding van de leenmannen, de verschuldigde prestaties en betalingen.

De kamerbewaarder zal wel een gediensstige functie hebben gehad, immers zo noemde men bedienden, deurwachters, dienaars in de schepenkamer en ook wel deurwaarders.

Schriftelijke navraag jaren geleden bij het Zuid-Hollands Rijksarchief naar het leenregister van Palenstein, leverde niets op. Dit register moet zich bevinden bij de familie d'Osij in België.

Daarom was ik toch wel enigszins verrast, toen ons genootschap, kort na de opening van de Oudheidkamer, een foto ontving, betreffende een Palensteinse leenaffaire.

Het origineel bevindt zich in het Algemeen Rijksarchief.

We zullen eerst deze leenvermelding uit 1782, die op gezegeld papier, voorzien van een "cleinsegel" van vierentwintig stuivers, geschreven is, in zijn geheel laten volgen en deze daarna van wat opmerkingen voorzien. Onder de akte hangt aan een lint een lakstempel met het wapen van de Osij's met daaromheen de woorden "Joan Osy Heer van Palenstein en Zegwaart" en zijn devies "Arte Labore Patientia", zoals ook vermeld op de ronde herenbank bij het orgel in de Oude kerk.

"Wij, Mr. Toussijn Woordhouder Stadhouder van 't Leenhof Palenstein aankomende den Hoogedelen Heer Joan Baron d'Osij Heer van Palenstein en Zegwaart etc. doen kond dat wij behoudens den voorn. Heer van Palenstein in de een ygelijken zijn goed recht verlijd en verleend hebben verlijen en verleenen mits deezen den Hoogedelen welgebooren Heer Carl Baron van Heereman de Zuydwijk Heere van Dever Lisse Rumpt en Vroonestein etc. eene Erffpagt van vijff guldens te xl grooten Vlaams het stuk s jaars houdende op de geregte helft van een Erve daer voortijds een windmole op plagt te staan, geleege op te Vliet binnen Leyden met te huizen en kameren die daar nu ter tijd op staan en namaals op staan zullen hem Heer Carl Baron van Heereman opgekoomen door 't overlyden van zijnes Heeren Vader Wijlen den Hoogedelen Welgebooren Heer Frederik Wilhem Baron van Heereman te houden van den Hoogedelen Heer van Palenstein, den voorn. Heer Carl Baron van Heereman Zijne Erven en nakomelingen, tot alzulken regt en leen als de oude Handvesten en brieven daer van weezende inhouden en begripen te verheergewaden tot elke verandering van de voorz. Hofstad Palenstein met een snoek off met twee stoopen Rhijsche wijn. Hier hebben bij aen en over geweest, daer aen de Heer Mr. Jacobus Lutsenburg, Schout en Secretaris van Lisse, welke zijne speciale procuratie van den voorn: Heere Carl Baron van Heeneman (die nevens deeze in 't Leenregister is gehytraheert:) heeft

overgegeeven en hulde en manschap heeft gedaan Willem van Leeuwen en Jacobus Overvliet Leenmannen van Palenstein.

In oirconde deeze Bezeegelt en geteekent den 27 September 1782".

w.g. Toussijn Wordhouder

In kennise van my
als griffier

Willem van Leeuwen

w.g. Toussijn Wordhouder

Jacobus Overvliet

Het woordgebruik van de leenovereenkomst is voor ons, die ruim twee eeuwen later leven, nogal wat vaag en diverse zaken schijnen op het eerste gezicht voor tweërlei uitleg vatbaar te zijn.

Voor al de woorden mits, van en behoudens werken dit in de hand. Dit alles ondanks het feit, dat de waarschijnlijke opsteller van het epistel Toussijn Wordhouder, notaris was.

Hij was "geadmitteerd", (toegelaten) tot het notarisambt te Zevenhuizen op 5 november 1773 en als zodanig werkzaam te Zoetermeer vanaf 26 april 1780. Duidelijk is, dat het leenhof Palenstein in de akte vertegenwoordigd werd door stadhouder/griffier Wordhouder en twee leenmannen, namelijk van Leeuwen en Overvliet. Deze laatsten hadden hier tevens de functie van getuige.

Carl Baron van Heereman de Zuydwijk kreeg na het overlijden van zijn vader van Palenstein het vruchtgebruik over een perceel grond in Leiden. Hierop stond het huis, dat hij bewoonde en ook nog andere huizen bevonden zich op dit "erf" aan de Vliet, waar in vroeger jaren een molen had gestaan. Gesproken wordt over een erfpacht, een soort eeuwigdurende grondcijs, wat duidt op een zeer lang durende overeenkomst. Het bedrag was vijf gulden "te xl (veertig) grooten Vlaams het stuk 's jaars. Hierop kom ik verder uitgebreid terug.

Om een wat beter inzicht te hebben in wat toen vijf gulden waard was, kan misschien een wat branchevreemde, maar op zich wel bruikbare vergelijking uit mijn woonplaats genoemd worden: In Benthuizen werd in 1776 in de Ned. Hervormde kerk in een eigen graf in de "Zuijd Cappell" voor het bedrag van 21 gulden en 26 stuivers be-

graven, de "Baljuw, Schout en Secretaris van de Hooge en Vrije Heerlijkheit Benthuijzen", de heer J.P. Vellingius. Voor een eenvoudiger begrafenis moest men toen drie tot zes gulden uittellen. Bewaard gebleven is een nota van een orgeltrapper van de Pieterskerk te Leiden uit 1626.

Deze presenteerde zijn inmiddels gereformeerde broodheren de rekening voor $53\frac{1}{2}$ dag trappen, verdeeld over tien weken, waarop hij het bedrag van vijf gulden, zonder aftrek loonbelasting etc. mocht ontvangen.

Misschien kan een munt- en penningdeskundig lid van ons genootschap eens iets over de oude geldmaterie schrijven, over gouden rijder, dukaat, dukaton, daalder, schelling, stooter, zeshalf, oortje, duit, of eventueel over flabbes, jagers, lammen en het V.O.C. geld.

Als we Bakker en van Olphen mogen geloven, leefde er in 1799 ook een Frederik Wilhelm Heereman, Heer van Dever, Rumpt, Lisse en Vronestein. Deze was kennelijk een nazaat van leenman Carl en heette net als diens vader. Het huis te Lisse, "Dever" genaamd, was de hofstede van deze ambachtsheer en was gelegen aan de Heereweg te Lisse.

Het toen reeds verdwenen riddergoed in de zogenaamde Lisserpoel, wat nu de Poelpolder is met zijn nieuwbouwwijk tussen de Ringvaart en de Heereweg, had "Het Huis te Dever" geheten. Nu is er nog een combinatie van een halve toren met een boerderij er tegenaan. Bij de naam Heereman kan men zich afvragen of deze van Duitse origine is, gezien de gebruikte voornaam Carl.

Of moeten we terug naar de Leidse kanunnik Willem Heereman. Deze stadsgeestelijke was het, die in 1462 het eerste complete afschrift van een, door een Vlaming vertaalde, Bijbel in de Pieterskerk liet deponeren, wel leesbaar voor iedereen, maar veiligheidshalve "gevesticht met yseren ketenen" (naar gegevens van Dr. L. Praamsma en Dr. L. Knappert).

De toevoeging "de Zuydwijk" achter baron van Heereman's naam, kan mogelijk een aanduiding van een plaats zijn. Immers was Zuydwijk een stuk van Wassenaar, namelijk dat gedeelte, dat ten zuiden van Katwijk en Valkenburg lag. Zulks ter onderscheiding van Noordwijk. Net als van Zoetermeer-Zegwaart werd er vroeger ook

gesproken van Wassenaar en Zuidwijk, dit als gevolg van twee niet te scheiden heerlijkheden. Wie was eigenlijk deze baron Heereman de Zuidwijk, waarmee Osij zaken deed? Voor een antwoord op deze vraag kunnen we het best Van der Aa's Aardrijkskundig Woordenboek raadplegen. Dan zal blijken, dat deze familie nogal oude papieren heeft. De baron was o.a. ook heer van Vroonestein en Rumpt.

Dit Vroonestein was half vorige eeuw een vervallen buiten bij Jutphaas in Utrecht. Het had een muur ervoor en was rondom in het water liggend. Het had een totale oppervlakte van ruim twee bunder. Het was leenroerig aan de provincie Utrecht en werd in 1538 door de Staten als ridderhofstad erkend. Tien jaar tevoren was het door de Geldersen platgebrand.

In 1412 bivakkeert op Vroonestein ene Lodewijk de Waal. In 1692 sterft Frederik de Waal "van Vroonestein". Aanvankelijk lijkt het of Willem de Waal de nieuwe heer wordt, evenwel blijkt Erasmus van Scherpenzeel de belening van Frederik geerfd te hebben.

In 1717 heeft zijn zus Machteld Jacoba van Scherpenzeel Rumpt de belening, tien jaar later hun broer Jan van Scherpenzeel Rumpt. In 1742 verschijnt hierdan Diederik Johan Heereman, heer van Dever en zo rond 1850 wordt het goed in eigendom bezeten door de heer Matthias Alexander Heereman van Zuidwijk, woonachtig te Munster. Deze Heereman is dan ook heer van Rumpt (gemeente Deijl) in de Tielerwaard. Deze heerlijkheid bevatte volgens Van der Aa "niets dan het dorp Rumpt benevens enige verstrooid liggende huizen".

Ook in onze eeuw horen we nog over deze familie Heereman de Zuidwijk. Het familiewapen prijkt nu nog op het portier van de auto van Baronesse Heereman de Zuidwijk, weduwe van de laatste heer van Dever en Lisse. (dit gegeven uit het boekje "Lisse 1981").

Nu eerst een paar vertalingen van gebruikte oude woorden en uitdrukkingen uit de leenakte. De heer Stoffer was destijds zo actief, alvast het woord "Verheergewaden" na te pluizen in het Middelnederlands Handwoordenboek van J. Verdam 1911/1932. De andere verklaringen komen ook uit deze serie boeken.

a. verheergewaden: een uitkering doen aan de leenheer bij het verheffen van een leen, telkens wan-

neer een nieuwe leenvolger optreedt. Een leen verheffen is de leenroerigheid van een leen erkennen door een uitkering aan de leenheer bij de aanvaarding ervan.

- B. een stoop wijn: een kruik of amfora wijn; het woord stoop of stope werd ook voor vaas gebruikt en een stoopgieter was een tinnegieter.
 - C. gehytraheert: dit woord was in geen enkel woordenboek te vinden; het zal de betekenis gehad hebben van toegelaten, gemachtigd om in de plaats van de heer te handelen.
 - D. hulde doen: huldiging van de leenheer door de leenman, zgn. leenhulde.
 - E. manschap doen: een bepaalde jaarlijkse opbrengst of levering door de leenman aan de leenheer.
- Bij het aanvaarden van bovenvermeld leen, moest dan een snoek of twee kruiken Rhijsche wijn aangeboden worden. De stoop had een inhoud van twee mengelen oftewel 1/16 anker.

In een oude keur van Delft wordt hij volgens Verdam genoemd: "So wie den mate begheert, die doe zijn vlessche of stoope maken, die stede salse ijcken" (O.K. Delft II, 40).

Bij Rhijsche wijn moet in de eerste plaats aan wijn van de Rijn gedacht worden: ook werd hiermee wel rinse wijn bedoeld, daar voor deze typische smaak bij wijn zowel het woord rinsch als rhijsch, waar het van afstamt, gebruikt werd. Als voorbeeld hiervan noem ik de aanhaling van Verdam uit de "Geschiedenis van Cromstrijen 249" (anno 1492): "Die (goederen) te verheergevaden tallen tijden dat veranderen sal bij versterven, bij vercopen enz mit tve goede stope rinsche wijns haichscher mate".

Nu even de erfpacht, die genoemd wordt in guldens en Vlaamse grooten. Sedert 1337 werden in Gent nieuwe zilveren munten geslagen. Het was de Vlaamse groot, die aanmerkelijk lichter was dan de Franse. Deze munt kreeg 12 ongeslagen penningen en 24 geslagen halve penningen of mijten. De groot werd rekenmunt, ook in de meeste Nederlandse gewesten. Hier was de Vlaamse groot acht inheemse Hollandse penningen waard, wat eeuwen zo gebleven is. In 1365 was deze Vlaamse groot door inflatie (er was een tekort aan zilver) zo ge-

daald in waarde, dat de dubbele groot of plak werd ingevoerd, later stuiver genoemd.

Wat betreft de gulden, eerst hadden we de Philippus gulden en daarna kwam in 1521 de gouden Karolusgulden van 20 stuivers (Karel V). Deze kwam overeen met de meest gebruikte gulden van 20 stuivers of 40 groot en won het op de lange duur van het pond Vlaams.

In de achttiende eeuw, waarin ons onderwerp speelt, waren de toenmalige daalders, florijnen en schellingen door een honderd jarig gebruik ontoonbaar geworden. Daarnaast zijn dan ook in die eeuw grote aantallen Zeeuwse rijksdaalders geslagen en in mindere mate ook wel drieguldenstukken en guldens. (Gegevens naar Dr. H. Enno van Gelder "De Nederlandse Munten" een Aula uitgave).

Met bovengenoemde uiteenzetting, de gulden veertig groten Vlaams waard, is niet alleen het bedrag van vijf gulden uit onze leenakte verklaard, maar ook de "ses Karolu gulden tot veertig groten Vlaams het stuk", door de heer De Waard in het vorige kwartaalnummer genoemd, als windrechterfpacht voor de molen.

Niet geheel duidelijk is, wie nu hulde en manschap (eventueel betaling) deed en ook kan men zich afvragen, waarom onder de akte elke handtekening ontbrak van de Leidsche pachter en/of diens gemachtigde, Mr. Lutsenburg.

Nu nog even iets over Overvliet en Van Leeuwen. Volgens mijn informatie woont de familie J. van Leeuwen sinds generaties op de Leuuenhoeve aan de Zegwaartseweg. Men dient hierbij te bedenken, dat de Palensteinse polder rond 1760 werd drooggelegd en dat de overeenkomst goed twintig jaar leter werd gemaakt. De oude boerderij werd afgebroken en de naam Leeuwenhoeve prijkt nu nog op de schuur. Een stamboom zou de familie niet bezitten, misschien toch nazaten van Willem van weleer?

In een in later eeuw met de hand geschreven Nederlandstalige kopie van het, naar ik aanneem, oorspronkelijk Latijnse R.K. Doopboek van Zoetermeer (Algemeen Rijksarchief) komt de vrij algemene naam wel voor. Immers, Cornelis van der Borst en Jans van Leeuwen laten in 1691 hun kind Cornelis dopen. In hetzelfde boek laten Arie van Leeuwen en Jannetje van Veen uit het

Wilsveen in oktober 1773 en november 1776 hun kinderen Apolonia en Jacobus dopen.

Ook vond ik nog ene Isaeq van Leeuwen in het boek van de impost (lett. het opleggen van belasting) op begraven vanaf 1 april 1698. Het boek en/of de gelden werd(en) "geemaneert, d.w.z. ter hand gesteld, aan Mr. Allard van der Duyn als secretaris van Soetermeer". Ten aanzien van Isaeq, "den 6 dito (6 april 1699) heeft Isaeq van Leeuwen aengevingen gedaen van het lijk van Alida sijn huysvrouw onder het classis = (klassificatie) van de onvermogene voor een oirconde bij deselve gestelt. Verantwoort bij Arij Abramse Kruyning".

De naam Overvliet komt ook in de Zoetermeerse annalen voor: Jacob Overvliet werd volgens de heer Hoefnagel in 1795 tijdens de Franse bezetting in het bestuur van de municipaliteit (voorheen het ambacht) Zegwaart benoemd.

In het Gaarderboek no. 1 en 3 van Zegwaart in het Alg. Rijksarchief vond ik onder het jaar 1731 ook ene Pieter Jacobsz Overvliet, in de mededeling: "den 8e Maert 1731 heeft Pieter Jacobsz Overvliet aengevingh gedaen dat hij van meninge was hem te begeven ten huwelijkke staate met Trijntie Pieters Koolen van de Lier onder de classis van 3;0;0. Dit merck \dagger gestelt bij Pr. Jacobsz Overvliet". Deze man kon dus kennelijk niet schrijven. Was hij op dit terrein een uitzondering of kwam dit euvel frequenter voor, zal men zich afvragen.

Welnu, hoewel in de Zoetermeerse Dorpsstraat een gevelsteen met "Schole 1611" erop prijkte en daar ook nu nog, zij het moeilijk leesbaar, aanwezig is, moet toch geconstateerd worden, dat het met de "scholing" tamelijk droevig gesteld was.

Ik nam uit het Zegwaartse gaarderboek op de impost op huwelijk en begraven uit de jaren 1714 tot 1731 (Alg. Rijksarchief) een kleine steekproef. Vijf volgeschreven bladen uit die jaren, die willekeurig door mij hieruit gelicht werden, gaven 21 huwelijksaangevers en 1 overlidensaangever te zien. Van deze 22 vertoonde de helft analfabetische trekken, door niet te kunnen schrijven. Ja, zij zagen zelfs op huwbare leeftijd amper kans, de ganzeveer zo te hanteren, dat

er een duidelijk kruis op het papier verscheen. Een vrouwspersoon, luisterend naar de oerhollandse naam Geertie Jans Keyser gelukte het evenwel in 1730 het onder de akte voor haar verplichte kruisje te omzeilen, door een bijna leesbare letter g aan het perkament toe te vertrouwen, maar daar bleef het dan ook bij. Dit verschijnsel werd dan ook prompt op scherpzinnige wijze genotuleerd: "deze letter gestelt bij Geertie Jans Keijser".

Hoewel het eigenlijk buiten het kader van het leenonderwerp valt, wil ik, omdat het u mogelijk toch zou interesseren, uit bovengenoemde jaren de namen van de schrijvenden noemen. De jaartallen zijn, indien niet anders vermeld, die van de huwelijksaangifte.

- 1714 Cornelis van der Tang, oorspronkelijk van Benthuizen afkomstig, met Cornelia van der Drift.
(Een latere heer M. van der Tang zou in 1845 in zijn woonplaats Benthuizen, van de inmiddels als predikant afgezette dominee Ledeboer aldaar, een huis en erf kopen. (Recht. Arch. Benthuizen).)
- 1714 Leyntie van der Drift.
- 1715 Pieter Huygen van der Sman.
- 1716 Pieters van Sonneveld met Johanna Borremans.
- 1716 Mattheus Pieterse van Dorp.
- 1727 Marijtje Arijens van Tijlingen.
- 1730 Willem Boot.
- 1730 Arij Abrahamsz Kruijningh.
- 1731 Aeltie van der Klauw.
- 1731 Aryaentie Corns Edenburgh.

Daar ik, ruim twee-en-een-halve eeuw na genoemd tijdvak, de kans op represailles van de kant van hun huidige nazaten gering acht, wil ik ter afsluiting ook de namen van de niet-schrijvenden vermelden;

- 1714 Ary Symonsz van der Helm.
- 1716 Pieter Willemsz Groenewegen.
- 1727 Harm Vonk, geboortig van Ingerloo met Grietie Pelle, weduwe van Gerrit Bos en geboortig van Ipenburgh.
- 1727 Cornelis Pietersz de Oude.
- 1728 Cornelia Jacobs Westerlaen.
- 1728 Pieter Willemsz Back (overlijdensaangifte).
- 1730 Janarijsz (Jan Arisse) Klos.

1731 Neeltje Arijens Uyttekrom (in modern nederlands Uit de Krom).

Merkwaardigerwijs vinden we bij deze naam een historische verwijzing naar "De Krom". Voor wat oudere Zoetermeeders was dat de benaming van dat gedeelte van de Voorweg, waar deze westwaarts een flinke bocht naar rechts maakt.

In het rechterlijk archief van Zoetermeer (Alg. Rijksarch.) vinden we een eerdere vermelding van de Krom in het huwelijk dat in 1697 gesloten werd tussen "Arij Symons in de krom" met "Knier-tje Aryensd van Leeuwen".

Waarmee ik dit verhaal wil besluiten, konkluderende, dat uit eerder vermelde gegevens vrijwel zeker afgeleid kan worden, dat de leenmannen Van Leeuwen en Overvliet in Zoetermeer-Zegwaard woonachtig waren.

P. van Waaij.

Hartelijk dank voor deze bijdrage!!
Redaktie.

A . W . Z . - N I E U W S .

Teneinde de activiteiten van de werkgroep, vooral met het oog op de komende wintertijd, waarin minder gegraven kan worden toch levend te houden, heeft het bestuur een aktie-programma samengesteld, mede ook opgezet met het oogmerk het atelier aan de 5-Meistraat intensiever te gaan gebruiken.

De activiteiten omvatten o..a. scherven-avonden, lezingen, excursies en een cursus Oud Schrift en zijn gepland tot en met maart 1985.

De opgravingen naar de oudste fase van het kasteel te Palenstein naderen hun eindstadium. Het is nog te vroeg om hierover te publiceren. Echter een klein tipje van de sluier lichtend, belangrijke ontdekkingen zijn gedaan, die er hoopvol uitzien!

In de volgende uitgave van het verenigingsblad, zullen we hierop uitgebreid terugkomen.

G.C. Dullaart,
voorzitter.

Oude Munten.

Zo af en toe kan men in de dagbladen lezen over opzienbarende muntvondsten, die, nadat ze door de voormalige eigenaren in tijden van nood werden begraven in de hoop op betere tijden, soms na eeuwen weer boven water komen. Maar in het algemeen zullen de vondsten bestaan uit nog gangbare muntstukken, doch men heeft al een "fortuinlijke" dag als men bij het omspitten van het tuintje of op het bouwland een oude duit, een oordmunt of andere oude munten uit vorige eeuwen aantreft. In de meeste gevallen zullen het duiten zijn. Een duit is een koperen munt met de waarde van het achtste deel van een stuiver. Een oord had de waarde van twee duiten en heette daarom ook wel een dubbele duit. Op de duit staat aan één zijde de naam van het gewest of stad in wiens opdracht de munt geslagen werd en op de keerzijde het wapen. De duiten werden sinds koning Philips II tot het einde van de 18e eeuw in bijna alle nederlandse munthuizen aangemunt. In 1816 werden de duiten vervangen door centen en halve centen. De duiten waren in het v.m. Ned. Indië gangbaar voor 1/20 gulden. Deze werden in 1854 aan de circulatie onttrokken. De duiten waren het kleingeld van die tijd. Voor hen die meer over duiten en andere muntstukken willen weten verwijs ik naar de literatuur. Een aardig boek dat reeds in 1848 werd uitgegeven is het "Muntboek", bevattende de namen en afbeeldingen van munten, geslagen in de 7 voormalige "Ver-eenigde Nederlandsche Provinciën, sedert den Vrede van Gent tot op desen tijd", door P. Verkade.

In dit boek vindt u de beschrijvingen en tekeningen van de munten van ca. 1675 tot het begin van de 19e eeuw. Het boek is in de regel in de openbare bibliotheken aanwezig. Een andere goede bron om oude munten te determineren is ook de elke twee jaar aangepaste catalogus van koperen munten geslagen door de Zeven Provinciën der Vereenigde Nederlanden 1546-1795. Uitgeverij Zonnebloem Amsterdam.

Een muntvondst van een oude duit of duiten of andere munten is op zichzelf niet opzienbarend, wel is het belangrijk dat alle muntvondsten geregistreerd worden. Aan de hand van deze registratie kunnen later mogelijk historische conclusies getrokken worden. Het is eveneens van belang dat alle muntvondsten aan het Koninklijk Ka-

binet van Munten, Penningen en Gesneden stenen", Zee-straat 71 b te 's-Gravenhage worden doorgegeven. Zij houdt een landelijke registratie bij. Bij deze verzoek ik de bezitters van munten, gevonden in en om Zoetermeer, deze te laten registreren. Vaak leeft de angst dat men munten moet afstaan. Deze vrees is echter ongegrond. Als tegenprestatie voor het laten registreren krijgt men van het "Kabinet" de munten teruggestuurd met daarbij een beschrijving van de munten.

Oud-Soetermeer zal het zeer op prijs stellen als de muntenvondsten ook aan de vereniging worden opgegeven, dit i.v.m. de registratie van historische gegevens. En.... een plaatsje in onze Oudheidkamer (al of niet in bruikleen) is zeker aan te bevelen, want ook oude munten zijn het bekijken waard!

I.C. Rauws.

A A N M E L D I N G S F O R M U L I E R

Ondergetekende geeft zich hierbij op als lid van het Historisch Genootschap "OUD SOETERMEER".

Naam: _____

Adres: _____

Postcode en woonplaats: _____

tel. no.: _____

Datum van aanmelding: _____

Geboortedatum: _____
(alleen voor jeugdleden jonger dan 18 jaar;
minimum leeftijd 12 jaar).

Handtekening:

Dit formulier zenden of afgeven bij de secretaris,
Mauritsstraat 8, Zoetermeer.